

بررسی رابطه‌ی سبک‌های دلبستگی و شیوه‌های فرزندپروری با سطح سازگاری دختران نوجوان

نعیمه طلایی‌نژاد^۱؛ کارشناس ارشد روان‌شناسی بالینی کودک و نوجوان، دانشگاه شهید بهشتی

مقدمه: سازگاری جریانی است که در آن فرد برای وفق دادن خود با فشارهای بیرونی و درونی تلاش می‌کند و فرآیندی است که برآیند تأثیر عوامل فردی، محیطی و خانوادگی می‌باشد. محیط خانواده و شیوه‌های فرزندپروری والدین تأثیرات شگرفی بر رشد روانی اجتماعی فرزندان دارد. یکی از دوره‌هایی که به دلیل ویژگی‌های خاص خود تأثیرات والدینی را بیشتر آشکار می‌کند، دوره‌ی نوجوانی است. نوجوانی دوره‌ی رشدی بی‌همتایی از زندگی است که فرد را در حالت گذار از کودکی به جوانی و بزرگسالی قرار می‌دهد. از آنجا که نوجوانی گذر از روابط وابسته‌ی پدر و مادر به روابط مستقل با آنها است، نظام فرزندپروری می‌تواند نقش وحدت‌بخشی را در کمک به نوجوان برای این چالش بزرگ ایفا کند. از سوی دیگر کیفیت دلبستگی بر بسیاری از ابعاد زندگی کودکان و نوجوانان اثرات درازمدت داشته و میزان دلبستگی به مادر، پدر و دوستان صمیمی نقش مهمی را در ابعاد مختلف سازگاری (عاطفی، اجتماعی و آموزشی) نوجوانان ایفا می‌کند. با توجه به اهمیت شیوه‌های فرزندپروری والدین و کیفیت دلبستگی بر جنبه‌های متفاوت تحول فرزندان در خانواده، هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه‌ی دو متغیر ذکر شده با سطح سازگاری دختران نوجوان بود.

روش: طرح پژوهش حاضر از نوع پس‌رویدادی و همبستگی بود. جامعه‌ی آماری مورد نظر در این تحقیق، دانش‌آموزان دختر دبیرستانی شهر تهران در سال تحصیلی ۹۱-۹۰ بودند و نمونه‌ی آماری این پژوهش شامل ۱۳۰ دانش‌آموز دختر در یکی از مدارس منطقه‌ی یک شهر تهران بودند که به شیوه‌ی نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. پژوهشگر پس از اخذ مجوز از سازمان آموزش و پرورش و هماهنگی با کادر مدرسه پرسشنامه‌هایی را بین دانش‌آموزان توزیع می‌کرد. ابزار مورد استفاده در این پژوهش شامل پرسشنامه‌ی سازگاری برای دانش‌آموزان دبیرستانی (AISS) و مقیاس دلبستگی بزرگسالان تجدید نظر شده (RAAS) بود که توسط خود نوجوان تکمیل شده و همچنین پرسشنامه‌ی شیوه‌های فرزندپروری بامریند که توسط هم‌پدران و هم‌مادران دانش‌آموزان در منزل تکمیل می‌شد و توسط دانش‌آموزان به مسئولین مدرسه بازگردانده می‌شد. از تعداد ۱۳۰ پرسشنامه‌ی پخش شده، پرسشنامه‌های ناقص و آن‌هایی که عودت داده نشده بودند یا اینکه فقط توسط یکی از والدین تکمیل شده بودند از نمونه‌ی پژوهش حذف شده و در نهایت تعداد ۹۰ پرسشنامه‌ی کامل باقی ماندند که تجزیه و تحلیل آماری بر روی آنها انجام گرفت.

یافته‌ها: برای تحلیل یافته‌های حاصل از پژوهش از روش‌های آماری همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون استفاده شد. نتایج نشان داد که بین سطح سازگاری دختران نوجوان و سبک‌های دلبستگی آن‌ها رابطه‌ی معنی‌دار وجود دارد. بدین ترتیب که سطوح بالاتر دلبستگی به والدین با سطوح بالاتر سازگاری رابطه داشت. همچنین بین سازگاری عاطفی و دلبستگی نایمن اضطرابی رابطه معکوس وجود داشت. علاوه‌براین رابطه‌ی بین شیوه‌های فرزندپروری مادر و پدر و سطح سازگاری معنادار بود، بدین صورت که وجود شیوه‌ی مقتدرانه فرزندپروری در مادر و پدر باعث افزایش سطح سازگاری کلی نوجوان و به ویژه افزایش سطح سازگاری آموزشی در وی می‌شد. نتایج حاکی از تحلیل رگرسیون نشان داد که شیوه‌ی فرزندپروری مادر و سبک دلبستگی نوجوان قادر است به میزان ۴۱ درصد از واریانس سطح سازگاری را پیش‌بینی کند. میزان پیش‌بینی واریانس سطح سازگاری توسط متغیرهای شیوه‌ی فرزندپروری پدر و سبک دلبستگی نوجوان ۴۲ درصد بود. با توجه به همخوانی بالای شیوه‌های فرزندپروری مادران و پدران حاضر در این پژوهش، نتایج حاکی از معادله‌های رگرسیون مشابه هم بود.

بحث و نتیجه‌گیری: عوامل خانوادگی از جمله شیوه‌های فرزندپروری مادر و پدر و کیفیت دلبستگی ایجاد شده در دوره‌ی کودکی، نقش ویژه‌ای در سازگاری نوجوانان دارند. تفاوت در تجارب خانوادگی افراد می‌تواند در طول زمان تفاوت‌های فردی را در سازگاری پدید آورد. به این معنا که دلایل سازگاری افراد ممکن است به تجربه‌ی گذشته مربوط باشند نه به تاثیرات محیط کنونی. وجود رابطه‌ی مثبت بین سازگاری آموزشی و فرزندپروری مقتدرانه والدین اهمیت مؤلفه‌های پذیرش، کنترل رفتاری و کنترل روان‌شناختی والدین و حمایت خانواده را در تقویت این جنبه از سازگاری نوجوانان نشان می‌دهد و رابطه‌ی معکوس بین سازگاری عاطفی و دلبستگی نایمن اضطرابی نشان‌دهنده‌ی اهمیت رفتار حساس‌گونه (تشخیص به موقع پاسخ و پاسخ دادن به فرزند) و همکاری کننده والدین (هماهنگ کردن رفتار با نیازهای فرزند و برقراری ارتباط در لحظات مورد نیاز) به عنوان پایگاهی ایمن و اطمینان‌بخش برای فرزند در خانواده می‌باشد که والدین فرزندان دارای دلبستگی نایمن اغلب فاقد این ویژگی‌ها می‌باشند. بر اساس یافته‌های به دست آمده از پژوهش حاضر می‌توان اظهار داشت که سبک دلبستگی نوجوان و شیوه‌های فرزندپروری والدین از جمله عواملی هستند که سهم قابل توجهی را در پیش‌بینی میزان سازگاری دختران نوجوان دارند.

واژه‌های کلیدی: سبک‌های دلبستگی، شیوه‌های فرزندپروری، سطح سازگاری، نوجوانی.